

ฐานข้อมูล ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประจำปีงบประมาณ 2568

องค์การบริหารส่วนตำบลท่าสัก

อำเภอพิชัย จังหวัดอุดรธานี

คำนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราชการ 2560 มาตรา 57 รัฐต้อง (1) อนุรักษ์ฟื้นฟู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและ ของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย

ภูมิปัญญาไทยจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่นมั่นคงสร้างความภาคภูมิใจ และศักดิ์ศรีเกียรติภูมิ แก่คนไทยสามารถปรับประยุกต์หลักธรรมคำสอนทางศาสนาใช้กับชีวิตได้อย่างเหมาะสม สร้างความสมดุลระหว่างคนกับสังคม และธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน ช่วยเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวิถีชีวิตของคนไทยให้เหมาะสมได้ตามยุคสมัยที่เปลี่ยนไป

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบลท่าสัก ได้เล็งเห็น ความสำคัญ ของภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงได้จัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น เพื่อให้ข้อมูล ด้านศาสนา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่นเพื่อสืบสานและอนุรักษ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ สำคัญและมีประโยชน์ไว้ไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าฐานข้อมูลภูมิปัญญา ท้องถิ่น ปราชญ์ ชาวบ้าน เล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนในการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือปราชญ์ท้องถิ่น ต่อไป

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น	1-5
บทที่ 2 ฐานข้อมูลด้านศาสนา	6-12
บทที่ 3 ประเพณีท้องถิ่น	13-15
บทที่ 4 ประชาชนชาวบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่น	16-31

บทที่ 1

แนวคิดเกี่ยวกับฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.1 วัตถุประสงค์

1. เพื่อสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญและมีประโยชน์ไว้ไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน
2. เพื่อให้รับการถ่ายทอดตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตนเอง อันนำไปสู่การอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญานั้น ๆ ต่อไป

1.2 ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นคำที่มีความหมาย เช่นเดียวกับคำว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย เป็นองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากผู้รู้หรือผู้มีประสบการณ์ ซึ่งเรียกว่า ปราชญ์ชาวบ้านหรือปราชญ์ท้องถิ่น ซึ่งมีผู้ให้คำจำกัดความของภูมิปัญญาท้องถิ่นในลักษณะต่างๆ กัน ดังนี้

ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ให้ความหมายภูมิปัญญาไว้ว่า หมายถึงพื้นความรู้ความสามารถ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้อธิบายความหมายของภูมิปัญญา ดังนี้ “ภูมิปัญญาหมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถและทักษะของคนไทยอันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกสรร ประยุกต์ พัฒนา และถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย”

กระทรวงศึกษาธิการได้อธิบายความหมายของภูมิปัญญาไว้ว่า “ภูมิปัญญา หมายถึง ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนเราที่ผ่านกระบวนการศึกษา สังเกตคิดวิเคราะห์จนเกิดปัญญา และตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลายๆ เรื่อง ความรู้ดังกล่าวไม่ได้แยกย่อยออกมาเป็นศาสตร์เฉพาะสาขาวิชาต่างๆ อาจกล่าวได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการ และการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่มี อยู่ทั่วไปในสังคม ชุมชนและในตัวของผู้รู้เอง หากมีการสืบค้นหาเพื่อศึกษา และนำมาใช้ก็จะเป็นที่รู้จักกัน เกิดการยอมรับ ถ่ายทอด และพัฒนาไปสู่คนรุ่นใหม่ตามยุคตามสมัยได้”

สารานุกรมไทย สำหรับเยาวชน ฉบับกาญจนาภิเษก (เล่มที่ 23) ให้ความไว้ว่า “ภูมิปัญญาไทย” (Thai Wisdom) หมายถึง ความรู้ ความสามารถ วิธีการ ผลงานที่ค้นคว้ารวบรวมและจัดเก็บเป็นความรู้โดยการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งมาสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง จนเกิดเป็นผลผลิตที่ดีงาม มีคุณค่า มีประโยชน์ สามารถนำมาแก้ไข ปัญหา และพัฒนาชีวิตได้

สามารถ จันทรสุรีย์ (2536) กล่าวว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เองที่นำมาใช้ในการแก้ไขปัญหา เป็นสติปัญญา เป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้านทั้งกว้างทั้งลึกที่ชาวบ้านสามารถ คิดเองทำเองโดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาการดำเนินวิถีชีวิตในท้องถิ่นอย่างสมสมัย

กรมวิชาการ (2538) ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนเราผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต วิเคราะห์ จนเกิดปัญญาและตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลายเรื่อง ความรู้ดังกล่าวไม่ได้แยกย่อยออกมาให้เห็นเป็นศาสตร์เฉพาะสาขาวิชาต่างๆ อาจกล่าวได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้การจัดการและการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา

รัตน์ บัณฑิต (2535) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง กระบวนการของบุคคลที่มีต่อตนเอง ต่อโลกและสิ่งแวดล้อม ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจะมีรากฐานจากคำสอนทางศาสนา คติจารีต ประเพณี ที่ได้รับการถ่ายทอดสั่งสอนและปฏิบัติสืบเนื่องกันมาปรับปรุงเข้ากับบริบททางสังคมเปลี่ยนแปลงแต่ละสมัย ทั้งนี้โดยมี เป้าหมายเพื่อความสุขในส่วนที่เป็นชุมชน และปัจเจกบุคคล

ฉลาดชาย สมิตานนท์ (อ้างอิงในพิสิฐ นาครำไพ. 2537) ให้ความหมายว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ สติปัญญาอันเกิดจากการเรียนรู้สะสมถ่ายทอดประสบการณ์ที่ยาวนานของผู้คนในท้องถิ่นซึ่งได้ทำหน้าที่ซึ่งนำว่าการจะใช้ชีวิตอย่างยั่งยืนและถาวรกับธรรมชาติรอบตัวนั้นทำอย่างไรซึ่งในที่สุด ภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจถูกยกระดับให้ หมายถึงอุดมการณ์ของการใช้ชีวิตที่เรียบง่ายบนพื้นฐานของการไม่เบียดเบียนสรรพสิ่งทั้งหลายทั้งปวงที่มีชีวิต สัตว์ พืช และมนุษย์ด้วยตัวเองตลอดจนสิ่งไม่มีชีวิตรอบข้าง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (ม.ป.ป.) กล่าวถึง ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยว่าเป็น องค์ความรู้ ความสามารถ และทักษะของคนไทยที่เกิดจากสังมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการการเลือกสรร เรียนรู้ ปรับปรุงแต่ง และถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ไขปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สมดุลกับ สภาพแวดล้อม และเหมาะสมกับยุคสมัย

จากความหมายดังกล่าว อาจสรุปว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึงองค์ความรู้หรือสิ่งที่สั่งสมกันมา ตั้งแต่อดีตซึ่งเป็นประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่น ซึ่งได้ผ่านการคิดค้นและปรับปรุง เปลี่ยนแปลง จนได้แนวทางที่เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพสังคม เป็นที่ยอมรับนับถือจากบุคคลทั่วไป ถือเป็นแบบอย่าง ในการดำรงชีวิตที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา

1.3 ความสำคัญของภูมิปัญญาไทย

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ คนไทยได้สร้างชาติ สร้างความเป็นปึกแผ่นมั่นคงของบ้านเมือง มีการดำรงชีวิตด้วยความสุขร่มเย็นอยู่ได้จนถึงทุกวันนี้ เพราะได้ใช้ภูมิปัญญาของตนมาตลอด ภูมิปัญญาไทย จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

1. ช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง
2. สร้างความภูมิใจและศักดิ์ศรีเกียรติภูมิแก่คนไทย
3. สามารถปรับ ประยุกต์หลักธรรมคำสอนทางศาสนาใช้กับชีวิตได้อย่างเหมาะสม
4. สร้างความสมดุลระหว่างคนกับสังคมและธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน
5. ช่วยเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวิถีชีวิตของคนไทยให้เหมาะสมได้ตามยุค

ประกอบ มั่นใจ ได้กล่าวถึงความสำคัญของ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ไว้ดังนี้ คือ

1. ช่วยให้สมาชิกในชุมชน หมู่บ้านดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข
2. ช่วยสร้างความสมดุลระหว่างคนกับธรรมชาติแวดล้อม
3. ช่วยให้คนดำรงตนและปรับเปลี่ยนทันต่อความเปลี่ยนแปลงและผลกระทบอันเกิดจากสังคม

ภายนอก

4. เป็นประโยชน์ต่อการทำงานพัฒนาชนบทของเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อที่จะได้ กำหนด ทำที่การทำงานให้กลมกลืนกับชาวบ้านมากยิ่งขึ้น

1.4 ลักษณะของภูมิปัญญาไทย

ลักษณะของภูมิปัญญาไทย มีดังนี้

1. ภูมิปัญญาไทย เป็นเรื่องใช้ความรู้(Knowledge) ทักษะ(Skill) ความเชื่อ(Belief) และพฤติกรรม (Behavior)
2. ภูมิปัญญาไทยแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนคนกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ
3. ภูมิปัญญาไทยเป็นองค์รวมหรือกิจกรรมทุกอย่างในวิถีชีวิต
4. ภูมิปัญญาไทยเป็นเรื่องของการแก้ไขปัญหา การจัดการ การปรับตัว การเรียนรู้ เพื่อความอยู่รอดของบุคคล ชุมชน และสังคม
5. ภูมิปัญญา เป็นแกนหลัก หรือกระบวนทัศน์ในการมองชีวิต เป็นพื้นความรู้ในเรื่องต่างๆ
6. ภูมิปัญญาไทยมีลักษณะเฉพาะหรือมีเอกลักษณ์ในตัวเอง
7. ภูมิปัญญาไทยมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อการปรับสมดุลในพัฒนาการทางสังคมตลอดเวลา

1.5 การกำหนดขอบข่ายของภูมิปัญญาไทย

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรมได้กำหนดขอบข่ายของภูมิปัญญาไทยไว้ 5 ด้าน ดังนี้

1. ภูมิปัญญาด้านเกษตรกรรม หมายถึง การผสมผสานการเกษตรและเทคโนโลยีโดยพัฒนาบนพื้นฐานค่าดั้งเดิม รวมทั้งความสามารถในการแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ภูมิปัญญาด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง การอนุรักษ์ธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรม การถ่ายทอดความรู้ดั้งเดิม เพื่อการการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน
3. ภูมิปัญญาด้านการจัดการสวัสดิการและธุรกิจชุมชน หมายถึง การใช้คุณธรรมและจริยธรรมในด้านการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม
4. ภูมิปัญญาด้านการรักษาโรคและการป้องกัน หมายถึง การสืบทอดความรู้ดั้งเดิม และการประยุกต์ใช้ความเชื่อท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองด้านสุขภาพอนามัย
5. ภูมิปัญญาด้านการผลิตและการบริโภค หมายถึง การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการแปรรูปและการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัดและเป็นธรรม อันเป็นกระบวนการให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นได้กำหนดฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อดำเนินการประเมินประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Performance Assessment: LPA) ดังนี้

1. ด้านเกษตรกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการกสิกรรม/การปศุสัตว์/การประมง/การป่าไม้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน,เกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นต้น
2. ด้านหัตถกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานฝีมือหรืองานช่างที่ทำด้วยมือและอุปกรณ์อย่างง่าย
3. ด้านอุตสาหกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานที่ใช้ทุน แรงงาน และเครื่องจักรเป็นองค์ประกอบ

4. ด้านการแพทย์ไทย คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการดูแลและรักษาสุขภาพแบบพื้นบ้าน เช่น การหัตถเวชกรรมไทย, การใช้สมุนไพรในการรักษาโรค เป็นต้น

5. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ การพัฒนา และจากการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน เช่น การบวชป่า, การสืบชะตาแม่น้ำ, การทำแนวปะการังเทียม, การอนุรักษ์ป่าชายเลน เป็นต้น

6. ด้านศิลปกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะสาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม , ประติมากรรม, นาฏศิลป์, ดนตรี, ทัศนศิลป์, คีตศิลป์, การละเล่นพื้นบ้านและการนันทนาการ

7. ด้านภาษาและวรรณกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการใช้ภาษาทั้งภาษาพูดและ ภาษาเขียน

8. ด้านอื่นๆ เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านความเชื่อ ศาสนา ประเพณี พิธีกรรม อาหารพื้นบ้าน เป็นต้น

1.6 ประเภทของภูมิปัญญาไทย

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการแบ่งสาขาหรือประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น ไว้ 11 สาขา ดังนี้

1. สาขาเกษตรกรรม
2. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม
3. สาขาแพทย์แผนไทย
4. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
5. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน
6. สาขาสวัสดิการ
7. สาขาศิลปกรรม
8. สาขาการจัดการองค์กร
9. สาขาภาษาและวรรณกรรม
10. สาขาศาสนาและประเพณี
11. สาขาการศึกษา

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม แบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น ไว้ 7 สาขา ดังนี้

1. ภูมิปัญญาด้านการเกษตร
2. ภูมิปัญญาด้านเศรษฐกิจ
3. ภูมิปัญญาด้านศาสนาคุณธรรมจริยธรรมค่านิยมความเชื่อ
4. ภูมิปัญญาด้านการจัดการทรัพยากรและการพัฒนาหมู่บ้าน
5. ภูมิปัญญาด้านศิลปะ
6. ภูมิปัญญาด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม
7. ภูมิปัญญาด้านภาษาและวรรณกรรม

สารานุกรมไทย สำหรับเยาวชน ฉบับกาญจนาภิเษก (เล่มที่ 23) จัดแบ่งสาขาภูมิปัญญาไทย ออกเป็น 10 สาขา ดังนี้

1. สาขาเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ทักษะและเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยีโดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งตนเองในภาวะการณ์ต่างๆ ได้
2. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ในการแปรรูป ผลิตผลเพื่อชะลอการนำเข้าตลาด เพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรม อันเป็นกระบวนการที่ทำในชุมชนท้องถิ่น
3. สาขาการแพทย์แผนไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกัน และรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพ และอนามัยได้
4. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถเกี่ยวกับ การจัดการทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ การพัฒนาและการใช้ประโยชน์จากคุณค่าของ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
5. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการด้านการสะสมและ บริหารกองทุน และธุรกิจชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตรา และโภคทรัพย์ เพื่อส่งเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกใน ชุมชน
6. สาขาสวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคน ให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม
7. สาขาศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่าง ๆ
8. สาขาการจัดการองค์กร หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการดำเนินงานขององค์กร ชุมชนต่างๆ ให้สามารถพัฒนาและบริหารองค์กรของตนเองได้ ตามบทบาทและหน้าที่ขององค์กร
9. สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถผลิตผลงานเกี่ยวกับด้านภาษา ทั้งภาษา ถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทย และการใช้ภาษา ตลอดทั้งด้านวรรณกรรมทุกประเภท
10. สาขาศาสนาและประเพณี หมายถึง ความสามารถประยุกต์และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทาง ศาสนาความเชื่อ และประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติ ให้บังเกิดผลดีต่อบุคคลและ สิ่งแวดล้อม

บทที่ 2 ฐานข้อมูลด้านศาสนา

วัดในเขตพื้นที่ตำบลท่าสัก อำเภอฟิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ มีจำนวน 7 วัด ได้แก่

1. วัดวงษ์สุวรรณสุทธาราวาส

วัดวงษ์สุวรรณสุทธาราวาส (วัดเต่าไห) ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ต.ท่าสัก อ.ฟิชัย จ.อุตรดิตถ์ เป็นวัดราษฎร์สังกัดมหานิกาย ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2484 และได้รับวิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2517 แม้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่บันทึกไว้อย่างชัดเจนจะยังค้นหาไม่พบ เชื่อได้ว่าวัดแห่งนี้น่าจะมีประวัติความเป็นมาที่ผูกพันกับชุมชนในท้องถิ่นมาอย่างยาวนาน อาจเริ่มจากเป็นสำนักสงฆ์เล็กๆ ที่ชาวบ้านร่วมกันสร้างขึ้นเพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจ และประกอบกิจกรรมทางศาสนา ต่อมาจึงพัฒนามาเป็นวัดที่มีพระสงฆ์จำพรรษาและมีสิ่งปลูกสร้างต่างๆ เพิ่มขึ้นตามลำดับ ชื่อ "วงษ์สุวรรณสุทธาราวาส" บ่งบอกถึงความปรารถนาให้วัดแห่งนี้เป็นสถานที่อันบริสุทธิ์ดุจสุวรรณวรรค

คำว่า "วงษ์" อาจมีความหมายเชื่อมโยงกับวงศ์ตระกูลผู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างวัด หรือหมายถึงชุมชนที่เปรียบเสมือนวงศาวนกว่านเครือ

คำว่า "สุทธาราวาส" หมายถึงสถานที่อันบริสุทธิ์ ซึ่งสะท้อนถึงความตั้งใจของผู้สร้างที่ต้องการให้วัดเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมอันสงบสุข

สถาปัตยกรรมของวัดวงษ์สุวรรณสุทธาราวาส น่าจะได้รับอิทธิพลจากศิลปะแบบล้านนาผสมผสานกับศิลปะแบบไทยภาคกลาง ซึ่งเป็นรูปแบบที่พบเห็นได้ทั่วไปในวัดทางภาคเหนือตอนล่าง ภายในวัดอาจมีพระอุโบสถ วิหาร ศาลาการเปรียญ กุฏิสงฆ์ และเจดีย์ ที่สร้างขึ้นในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน โดยสะท้อนถึงพัฒนาการทางสถาปัตยกรรมและความศรัทธาของชาวบ้านในแต่ละยุคสมัย

วัดวงษ์สุวรรณสุทธาราวาสน่าจะเป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาต่างๆ เช่น งานบุญประเพณี งานบวช งานศพ ตลอดจนเป็นสถานที่ศึกษาเล่าเรียนของเด็กๆ ในชุมชน วัดแห่งนี้อาจมีเรื่องเล่าตำนาน หรือความเชื่อที่สืบทอดกันมา ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงถึงความผูกพันระหว่างวัดกับชุมชน และเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้สืบไป

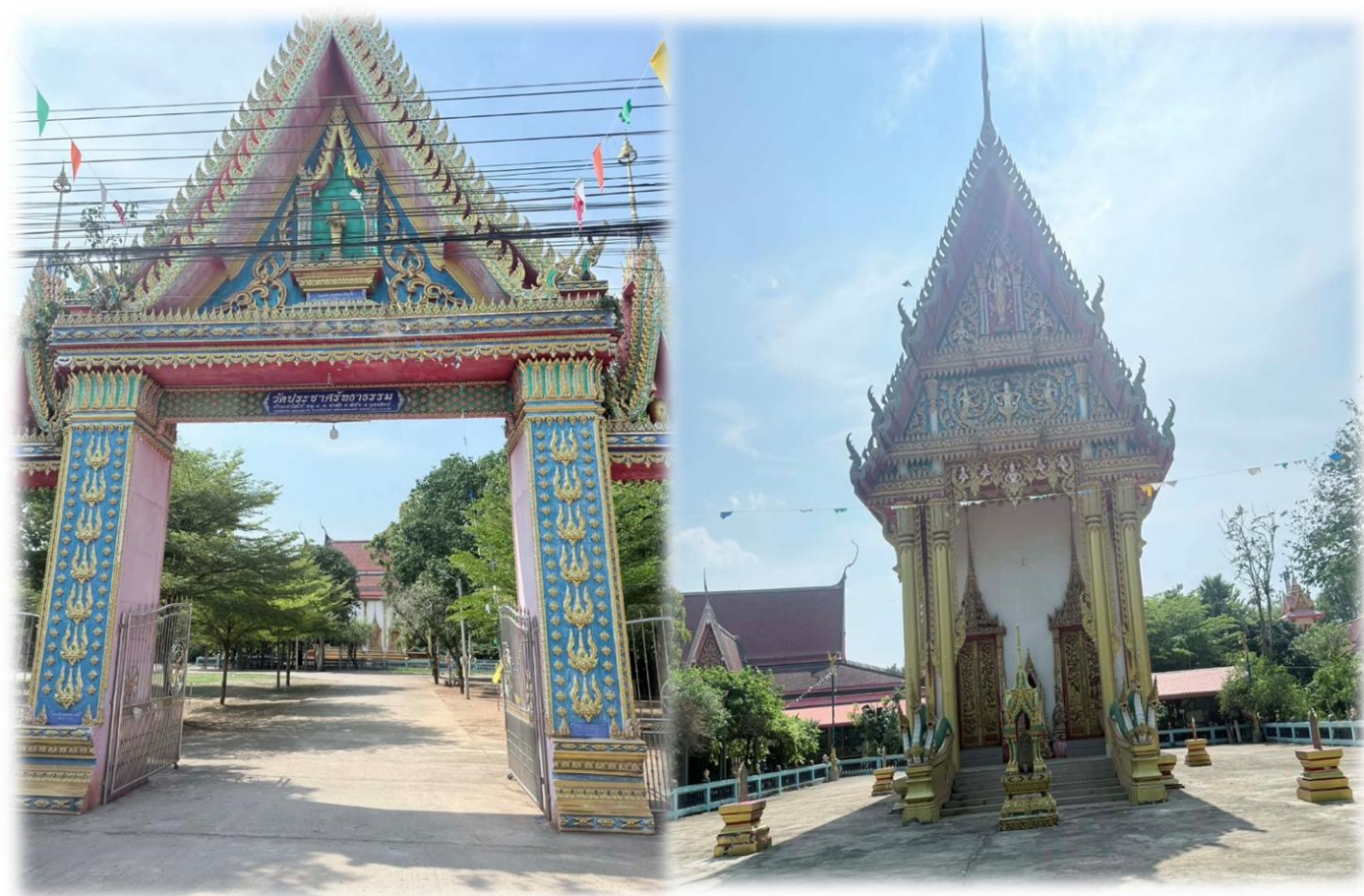
2. วัดเต่าไห

วัดเต่าไห (Wat Tao Hai) เป็นวัดราษฎร์สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 155 หมู่ที่ 3 ตำบลท่าสัก อำเภอบึงสามพัน จังหวัดอุตรดิตถ์ สร้างขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 2411 และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อประมาณ พ.ศ. 2453 (บางแหล่งระบุว่าได้รับเมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2532) เดิมชื่อ "วัดต่อไห" ตามชื่อหมู่บ้านในอดีต (บ้านต่อไห) เนื่องจากพื้นที่บริเวณนั้นมีต้นไม้ขนาดใหญ่จำนวนมากที่มีรูปร่างลักษณะคล้ายกับ "ไห" ต่อมาภายหลังจึงเรียกเพี้ยนมาเป็น "วัดเต่าไห" "อุโบสถหลังเก่า" ที่ได้รับการบูรณะต่อเนื่อง แม้ไม่ทราบประวัติแน่ชัดแต่จากคำบอกเล่าสืบทอดกันมาเชื่อว่ามีอายุเก่าแก่กว่า 300 ปี

3. วัดประชาศรีธารธรรม

วัดประชาศรีธารธรรม (หรือที่ชาวบ้านมักเรียกว่า วัดเต่าไห้) เป็นศูนย์รวมจิตใจสำคัญของชาวบ้านในพื้นที่ตำบลท่าสัก วัดนี้เกิดจากความเลื่อมใสของชาวบ้านเต่าไห้ นำโดยนายโนรี อยู่อ้น และคณะ ที่ร่วมกันบริจาคที่ดินและระดมทุนสร้างเสนาสนะต่างๆ จนสามารถตั้งเป็นวัดได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายเมื่อปี พ.ศ. 2519 เป็นวัดที่ตั้งอยู่ใกล้กับลำน้ำน่าน (ในอดีตพื้นที่แถบนี้เป็นทางผ่านสำคัญของการสัญจรทางน้ำ) บรรยากาศภายในวัดจึงมีความร่มรื่นและเงียบสงบตามสไตล์วัดริมน้ำ นอกจากนี้กิจกรรมทางศาสนาแล้ว วัดยังเป็นจุดรวมพลของชุมชนในการจัดงานประเพณีท้องถิ่น และใช้เป็นสถานที่ประชุมหารือเรื่องต่างๆ ของหมู่ 4 บ้านเต่าไห้

4. วัดข้าหนึ่ง

วัดข้าหนึ่ง (หรือชื่อทางการว่า วัดข้าหนึ่งสามัคคีธรรม) ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ตำบลท่าสัก อำเภอฟิชัย จังหวัดอุดรธานี เป็นวัดราษฎร์สังกัดคณะสงฆ์มหานิกายที่มีความสำคัญต่อชุมชนในแถบพื้นที่ลุ่มแม่น้ำน่าน ภายในอุโบสถประดิษฐานพระพุทธรูปปางมารวิชัยเป็นพระประธาน และมีต้นโพธิ์ขนาดใหญ่ภายในวัดที่เป็นจุดเคารพสักการะของชาวบ้าน วัดนี้เป็นสถานที่หลักในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและประเพณีท้องถิ่นของชาวบ้านหมู่ที่ 5 บ้านข้าหนึ่ง โดยมักใช้เป็นพื้นที่จัดกิจกรรมจิตอาสาและงานพัฒนาชุมชนร่วมกับ [องค์การบริหารส่วนตำบลท่าสัก](#) ในตำบลท่าสักมีกลุ่มวัดที่มีชื่อคล้ายกันซึ่งตั้งอยู่ตามลำดับหมู่บ้าน ได้แก่ วัดข้าหนึ่ง, [วัดข้าสอง](#) และวัดข้าตก ซึ่งสะท้อนถึงการตั้งถิ่นฐานที่เป็นระบบในอดีตริมฝั่งแม่น้ำ

5. วัดชำสอง

วัดชำสอง ตั้งอยู่เลขที่ 34/2 บ้านชำสอง หมู่ที่ 6 ตำบลท่าสัก อำเภอฟิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2475 มีนามตามชื่อบ้าน โดยนายสี นางตาล สินที และนายโสม นางเลื่อม จันทรทะวงศ์ เป็นผู้บริจาคที่ดินให้เป็นที่สร้างวัด ประชาชนร่วมใจกันจัดสร้างวัดขึ้น เป็นวัดราษฎร์สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ได้รับอนุญาตตั้งวัดเมื่อ พ.ศ. 2483 และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา (อุโบสถ) เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2552 เป็นศูนย์กลางความศรัทธาของชาวบ้านใน ภายในวัดมีพระอุโบสถที่มีสถาปัตยกรรมงดงาม และเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปปางมารวิชัย ซึ่งเป็นที่เคารพสักการะของชาวบ้านในพื้นที่ เดิมมีโรงเรียนวัดชำเจริญไวตั้งอยู่ในพื้นที่วัด ก่อนจะย้ายออกไปและเปลี่ยนชื่อเป็น โรงเรียนบ้านชำสอง ในปี พ.ศ. 2520

6. วัดชาตก

วัดชาตก ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 8 ตำบลท่าสัก อำเภอฟิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นวัดราษฎร์สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ภาค 4 ตั้งอยู่ในชุมชนที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานกว่า 100 ปี เป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจและทำบุญของชุมชน ซึ่งมักมีการจัดถิ่นสามัคคีและกิจกรรมทางศาสนาเป็นประจำ เป็นวัดในพื้นที่ชุมชนที่จัดกิจกรรมบุญประเพณี และมีการพัฒนาวัดอย่างต่อเนื่อง เช่น การสร้างศาลาธรรมสังเวช ซึ่งถือเป็นชุมชนเก่าแก่กว่า 100 ปีของอำเภอฟิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ วัดเป็นศูนย์กลางการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของชาวบ้าน

7. วัดราษฎร์เจริญธรรม

วัดราษฎร์เจริญธรรม เป็นวัดในสังกัดคณะสงฆ์ ธรรมยุติกนิกาย ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 10 ตำบลท่าสัก อำเภอฟิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ ได้รับการตั้งเป็นวัดอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2558 เพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจ และสถานที่ประกอบศาสนกิจของพุทธศาสนิกชนในหมู่บ้านและบริเวณใกล้เคียง

บทที่ 3 ประเพณีท้องถิ่น

กิจกรรมการจัดงานวันสำคัญและประเพณีในท้องถิ่น ในพื้นที่ตำบลท่าสัก มีดังนี้

1. ประเพณีลอยกระทง เป็นประเพณีที่มีมาอย่างยาวนาน ซึ่งตรงกับวันเพ็ญเดือน 12 ของทุกปี เป็นพิธีของพราหมณ์ และเป็นคติความเชื่อของชาวพุทธ ที่จะประดิษฐ์กระทงที่สร้างขึ้นจากวัสดุธรรมชาติ ยกตัวอย่างเช่น หยกกล้วย ใบตอง และดอกไม้ธูปเทียน เพื่อนำมาประดิษฐ์กระทงให้เกิดความสวยงาม พร้อมกับ ปักธูป เทียน ดอกไม้ และเครื่องสักการบูชา ก่อนจะทำการลอยกระทงก็จะอธิษฐานเพื่อการขอพรให้สมหวัง และ เป็นการขอขมาขอบคุณพระแม่คงคา ที่ได้ใช้ประโยชน์จากน้ำแม่น้ำทั้งด้านอุปโภคบริโภค รวมถึงการใช้ในด้าน เกษตรกรรมอีกด้วย การลอยกระทงนั้นยังถือเป็นการลอยทุกข์โศกโรคภัยสิ่งไม่ดี และถือเป็นการสะเดาะเคราะห์ ให้กับตัวเองอีกด้วย หลังจากการลอยกระทงแล้วก็จะมีการแสดงการละเล่นรื่นเริงขึ้น มหรสพต่างๆ ขึ้นอยู่กับท้องถิ่น นั้นๆ ซึ่งในปัจจุบันประชาชนชาวไทยยังคงรักษาวัฒนธรรมประเพณีลอยกระทงนี้กันอยู่ตามความเชื่อของแต่ละ ท้องถิ่น ซึ่งในตำบลท่าสักก็ยังคงรักษารูปแบบขนบธรรมเนียมประเพณีการลอยกระทงไว้คงอยู่ ทั้งวัด โรงเรียน หน่วยงานภาครัฐภาคเอกชน เด็ก เยาวชน และประชาชนในตำบลท่าสัก ก็ต่างให้ความสำคัญกับประเพณีลอยกระทง ด้านวัดก็จะประกอบพิธีทางศาสนา หน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็จะดำเนินการจัดงานประเพณี หน่วยงาน ต่างๆ รวมถึงประชาชนก็ยังให้ความสำคัญในการประดิษฐ์กระทงเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนที่มา ร่วมงาน และยังถือเป็นการร่วมบุญร่วมกุศลอีกด้วย และที่สำคัญเป็นการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีให้แก่คนรุ่นหลังตระหนักถึงความสำคัญของประเพณีลอยกระทง และวิธีการปฏิบัติที่สืบทอดกันมา

2. ประเพณีวันเข้าพรรษา เป็นประเพณีปฏิบัติของชาวพุทธที่ได้กระทำมาแต่ครั้งพุทธกาล เหตุที่ทำให้เกิดประเพณี เป็นเพราะสมัยก่อนมีภิกษุได้เดินไปเหยียบย่ำข้าวกล้าในนาของชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านได้รับความเดือดร้อนดังนั้น พระพุทธเจ้าจึงได้อนุญาตให้ภิกษุสามเณรอยู่จำพรรษาที่วัดเป็นเวลา 3 เดือน คือในช่วงวัน แรมหนึ่งค่ำเดือนแปด ถึงวันขึ้นสิบค่ำเดือนสิบเอ็ด ซึ่งเป็นช่วงสิ้นสุดการเก็บเกี่ยวของชาวบ้านพอดี และในช่วงเข้าพรรษานี้ประชาชนจะนำเทียนไปถวายพระภิกษุ เพราะเชื่อว่าจะทำให้ตนเฉลียวฉลาด มีไหวพริบปฏิภาณ ประดุจ ขี้ผึ้งที่ใช้ทำเทียนจากรังผึ้ง ในปัจจุบันถึงเศรษฐกิจบ้านเมืองจะมีการพัฒนาที่ทันสมัยด้วยเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่มากมาย จนทำให้เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เยาวชนรุ่นหลังห่างหายไปจากขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมประเพณี การปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของมนุษย์ให้กระทำ แต่ความดีละเว้นความชั่ว ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ และมีเมตตาต่อสัตว์ทั้งหลาย ซึ่งในพื้นที่ตำบลท่าสัก มีวัดอยู่ จำนวน 7 แห่ง ประกอบด้วย

1. วัดวงษ์สวรรค์สุทธาวาส
2. วัดเต่าไห
3. วัดประชาศรีทธารธรรม
4. วัดข้าหนึ่ง
5. วัดข้าสอง
6. วัดข้าตก
7. วัดราษฎร์เจริญธรรม

องค์การบริหารส่วนตำบลท่าสัก จึงเล็งเห็นความสำคัญของประเพณีแห่เทียนวันเข้าพรรษา จึงจัดถวายเทียน เพื่อเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีวันเข้าพรรษา และส่งเสริมให้ ประชาชนตระหนักถึงการทำความดี ละเว้นความชั่วในช่วงวันเข้าพรรษา

3. ประเพณีสงกรานต์ และรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ เป็นประเพณีไทยที่มีการสืบทอดกันมาแต่โบราณ ถือเป็นวันขึ้นปีใหม่ของไทย โดยจะมีกิจกรรมต่างๆ มากมาย เป็นวันทำบุญใหญ่ประจำปี มี 3 วันคือ วัน มหาสงกรานต์หรือวันสงท้ายปีเก่า (วันที่ 13 เมษายน) วันกลางหรือวันเนา(วันที่ 14 เมษายน) วันขึ้นปีใหม่ หรือ วันเถลิงศก (วันที่ 15 เมษายน) เป็นวันแห่งความเอื้ออาทร ความรัก ความผูกพันที่มีต่อกันทั้งในครอบครัว ชุมชน สังคมและศาสนา ประเพณีสงกรานต์ มีคุณค่าต่อครอบครัวทำให้สมาชิกภายในครอบครัวได้มีโอกาสมาอยู่ร่วมกัน เพื่อแสดงความกตัญญูตเวทิตา รดน้ำขอพรผู้ใหญ่ รวมทั้งแสดงความกตัญญูตเวทิตาต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ด้วยการทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้ นอกจากนี้ยังมีคุณค่าต่อชุมชนทำให้เกิดความสมัครสมานสามัคคีในชุมชน เช่น ร่วมกันทำบุญให้ทาน พบปะสังสรรค์สนุกสนานรื่นเริงร่วมกันผ่านการละเล่นและกีฬาพื้นบ้านต่างๆ และประเพณีสงกรานต์มีคุณค่าต่อสังคมทำให้มีความเอื้ออาทรต่อบุคคลในสังคมและร่วมกันรักษาสิ่งแวดล้อมด้วยเช่น การช่วยกัน ทำความสะอาดบ้านเรือนวัดวาอาราม ที่สาธารณะและอาคารสถานที่ต่าง ๆ ส่วนคุณค่าต่อศาสนาคือ บุคคลในสังคม ได้ช่วยกันทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา โดยการทำบุญตักบาตร เลี้ยงพระ ทอดผ้าป่า การปฏิบัติธรรม ฟังเทศน์ การสร่งน้ำพระ นอกจากนี้ตั้งแต่ในอดีตสังคมไทยเป็นสังคมที่เกิดจากสถาบันครอบครัว ครอบครัวส่วนใหญ่เป็น ครอบครัวขนาดใหญ่ อันประกอบไปด้วย ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ ลูก หลาน จึงทำให้เกิดความผูกพัน รักใคร่และเกิด การปลูกฝังให้มีความเคารพต่อผู้อาวุโสและผู้สูงอายุในครอบครัวตลอดจนผู้สูงอายุอื่นๆ ในสังคม โดยองค์การบริหารส่วนตำบลท่าสัก ได้จัดกิจกรรมรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ เพื่อแสดงความกตัญญูพร้อมกับการขอขมา และขอรับพรเพื่อเป็นสิริมงคล แก่ตัวเองเนื่องในวันสำคัญ เช่น วันขึ้นปีใหม่หรือวันสงกรานต์ของไทยในเดือนเมษายน

บทที่ 4

ปราชญ์ชาวบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. **ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom)** หมายถึง พินความรู้ความสามารถที่ผ่านกระบวนการ คิด โดยใช้สติปัญญาของคนในท้องถิ่น มีการเรียนรู้และการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งจนเกิดผลดีงาม มีคุณค่า มีประโยชน์สามารถนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาคุณภาพชีวิต หรือใช้เป็นแนวทางในการ ดำรงชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละยุคสมัย

2. **ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น** ได้แก่

ด้านที่ 1 เกษตรกรรม ได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับกิจกรรม/การปศุสัตว์/การประมง/ การป่าไม้ เช่น เกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียง เป็นต้น

ชื่อ นางสาวชมพูนเนกต์ แวงดา

สถานที่ตั้ง ม.6 ต.ท่าสัก อ.พิชัย จ.อุตรดิตถ์

สาระสำคัญ นางสาวชมพูนเนกต์ แวงดา ปัจจุบัน มีความรู้และความชำนาญด้านการทำการเกษตรในระบบปลอดสารพิษ และได้ถ่ายทอดองค์ความรู้สู่เกษตรกร เยาวชน และผู้สนใจทั่วไป

นาข้าวอินทรีย์

ข้าวคืออาหารหลักของคนไทย ที่ปัจจุบันนี้ผู้บริโภคหันมาใส่ใจกระบวนการผลิตแบบอินทรีย์ซึ่งได้รับความนิยมมากในปัจจุบัน เพราะที่มีการเพาะปลูกแบบใช้สารเคมีจะส่งผลกระทบต่อผู้กินและชาวนาที่นับว่าเป็นผู้ผลิตซึ่งปัจจุบันได้หันมาใส่ใจสุขภาพของตนเองและรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชน

การผลิตข้าวอินทรีย์เป็นระบบการผลิตข้าวไม่ใช้ สารเคมี ทางกรมการเกษตรทุกชนิดเป็นต้นว่า ปุ๋ยเคมี สารควบคุมการเจริญเติบโต สารควบคุมและกำจัดวัชพืช สารป้องกันกำจัดโรค แมลง และสัตว์ศัตรูข้าว ตลอดจนสารเคมีที่ใช้รมเพื่อป้องกันกำจัดแมลงศัตรูข้าวในโรงเก็บ การผลิตข้าวอินทรีย์นอกจากจะทำให้ได้ผลผลิตข้าวที่มีคุณภาพสูงและปลอดสารพิษแล้ว ยังเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและเป็นการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืนอีกด้วย

การผลิตข้าวอินทรีย์เป็นระบบการผลิตทางการเกษตรที่เน้นเรื่องของธรรมชาติเป็นสำคัญ ได้แก่ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ การรักษาสมาดุลธรรมชาติและ การใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ เพื่อการผลิตอย่างยั่งยืน เช่น ปรับปรุงความอุดมสมบูรณ์ของดินโดยการปลูกพืช

หมุนเวียน การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในไร่นาหรือจากแหล่งอื่น ควบคุมโรค แมลงและสัตว์ศัตรูข้าวโดยวิธีผสมผสานที่ไม่ใช้สารเคมี

การผลิตข้าวอินทรีย์เป็นระบบการผลิตทางการเกษตรที่เน้นเรื่องของธรรมชาติเป็นสำคัญ ได้แก่ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ การรักษาสมดุลธรรมชาติและ การใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ เพื่อการผลิตอย่างยั่งยืน เช่น ปรับปรุงความอุดมสมบูรณ์ของดินโดยการปลูกพืช หมุนเวียน การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในไร่นาหรือจากแหล่งอื่น ควบคุมโรค แมลงและสัตว์ศัตรูข้าวโดยวิธีผสมผสานที่ไม่ใช้สารเคมี การเลือกใช้พันธุ์ข้าวที่เหมาะสมมีความต้านทานโดยธรรมชาติ รักษาสมดุลของศัตรูธรรมชาติ การจัดการพืช ดิน และน้ำ ให้ถูกต้องเหมาะสมกับความต้องการของต้นข้าว เพื่อให้ต้นข้าวเจริญเติบโตได้ดี มีความสมบูรณ์แข็งแรงตามธรรมชาติ การจัดการสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสมต่อการระบาดของโรค แมลงและศัตรูข้าว เป็นต้น การปฏิบัติเช่นนี้ก็สามารถทำให้ต้นข้าวที่ปลูกให้ผลผลิตสูงในระดับที่น่าพอใจ และเน้น การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ การรักษาสมดุลธรรมชาติและ การใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ เพื่อการผลิตอย่างยั่งยืน

เฉพาะการใช้ประโยชน์จากธรรมชาตินั้น ยกตัวอย่างเช่น ปรับปรุงความอุดมสมบูรณ์ของดินโดยการปลูก พืชหมุนเวียน การใช้ปุ๋ยอินทรีย์และวัสดุอินทรีย์ในไร่นาหรือจากแหล่งอื่น ควบคุมโรค แมลงและสัตว์ศัตรูข้าวโดย วิธีผสมผสานที่ไม่ใช้สารเคมี การเลือกใช้พันธุ์ข้าวที่เหมาะสมมีความต้านทานโดยธรรมชาติ รักษาสมดุลของศัตรู ธรรมชาติ การจัดการพืช ดิน และน้ำ ให้ถูกต้องเหมาะสมกับความต้องการของต้นข้าว เพื่อให้ต้นข้าว เจริญเติบโตได้ดี มีความสมบูรณ์แข็งแรงตามธรรมชาติ หรือการจัดการสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสมต่อการระบาดของ โรค แมลงและศัตรูข้าว ซึ่งการปฏิบัติเช่นนี้ก็สามารถทำให้ต้นข้าวที่ปลูกให้ผลผลิตสูงในระดับที่น่าพอใจ เทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ มีขั้นตอนการปฏิบัติ เช่นเดียวกับการผลิตข้าวโดยทั่วไปจะแตกต่างกันตรงที่ต้อง หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีสังเคราะห์ในทุกขั้นตอนการผลิต

ชื่อ นางมะรุม มีท้วม
 สถานที่ตั้ง ม.2 ต.ท่าสัก อ.พิชัย จ.อุตรดิตถ์
 สาระสำคัญ เป็นศูนย์การเรียนรู้ให้เด็ก เยาวชน ประชาชนที่สนใจ สามารถไปศึกษาเกี่ยวกับ
 เศรษฐกิจพอเพียง เป็นเกษตรทฤษฎีใหม่ แบบผสมผสาน ในพื้นที่จะมีการแบ่งพื้นที่ในการทำการเกษตร มีการทำ
 นา ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ และการทำน้ำหมักชีวภาพ การทำปุ๋ยชีวภาพ เพื่อลดการใช้สารเคมีและปลอดภัยต่อสุขภาพ

ด้านที่ 2 ด้านหัตถกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานฝีมือหรืองานช่างที่ทำด้วยมือและอุปกรณ์ อย่างง่าย โดยไม่ใช้เครื่องจักรเป็นองค์ประกอบหลักในการผลิต เช่น งานจักสาน, งานแกะสลักหนังตะลุง, งานทอผ้า ด้วยมือ, งานเย็บปักถักร้อย, การทำหัวโขน เป็นต้น

ชื่อ นางมณี คุ่มโท
สถานที่ตั้ง ม.1 ต.ท่าสัก อ.พิชัย จ.อุตรดิตถ์
สาระสำคัญ นางมณี คุ่มโท เป็นปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้และชำนาญในงานฝีมือ ด้านงานใบตองบายสี และเป็นวิทยากรประจำตำบลท่าสัก ในการให้ความรู้แก่เด็ก เยาวชน และผู้สนใจทั่วไป

งานใบตอง/บายศรี/งานฝีมือ

1.งานใบตอง

ประเภทของงานใบตอง งานใบตองสามารถแบ่งเป็นประเภทตามลักษณะการนำไปใช้งานได้ดังนี้

1.1 ประเภทใช้ห่อหรือบรรจุอาหาร ซึ่งงานใบตองประเภทนี้พบเห็นได้โดยทั่วไปในชีวิตประจำวัน ในยุคหนึ่งใบตองไม่ได้รับความนิยม เนื่องจากความทันสมัยและความสะดวกของพลาสติก แต่ปัจจุบันได้มีการรณรงค์ให้ลดการใช้พลาสติก จึงมีการนำใบตองกลับมาใช้ในชีวิตประจำวันอีกครั้ง งานใบตองประเภทใช้ห่อหรือ บรรจุอาหาร ได้แก่ การห่อแบบต่างๆ กระทงใส่ขนมและอาหาร ถาดใบตองและกระเช้าใบตอง เป็นต้น

1.2 ประเภทกระทงดอกไม้ กระทงดอกไม้มีหลายรูปแบบ ซึ่งในแต่ละแบบสามารถสร้างสรรค์ได้อย่างสวยงาม และนำไปใช้ได้หลายโอกาส เช่น ใช้เป็นเครื่องสักการบูชาพระรัตนตรัยใช้เป็นเครื่องสักการะพระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์ นำไปกราบลาอุปสมบท กราบพ่อแม่ ครูอาจารย์ ขอขมาลาโทษ และชุดพานขันหมาก เป็นต้น

1.3 ประเภทกระทงลอย กระทงลอย คือ ภาชนะสำหรับใส่ดอกไม้ รูป เทียน สิ่งของที่ลอยน้ำได้มีหลายขนาดทั้งกระทงขนาดเล็กและขนาดใหญ่ แล้วแต่การสร้างสรรค์ ส่วนใหญ่ประดิษฐ์จากใบตอง

1.4 ประเภทบายศรี บายศรีคือ ภาชนะที่ตกแต่งสวยงามเป็นพิเศษ เพื่อเป็นสำรับใส่อาหารคาวหวานในพิธีสังเวชบูชาและพิธีทำขวัญต่างๆ ทั้ง พระราชพิธีและพิธีของราษฎร

2.งานบายศรี

2.1 บายศรีใหญ่หรือ บายศรีชั้น นำใบตองมาหักพันให้มียอดแหลมอย่างยอดกระทงเจิมไว้หลายๆ อันถ้าไม่มีใบตองให้ใช้ใบไม้ที่มีลายเป็นสีต่างๆหรือใบพลูแทนก็ได้ใบตองที่พันเป็นยอดแหลมนี้ให้กันชนกันเป็นคู่ ๆ แล้วทำให้โค้งเป็นวงกลมๆอย่างวงกำโลมขนาดเท่า ๆ กันเมื่อทำให้โค้งแล้วให้เอายอดแหลมที่ยื่นไปทั้งข้างบนและข้างล่างนี้ตรึงรอบขอบไม้แป้นที่เป็นรูปวงกลมตรงกลางเจาะรูใช้ไม้ยาวเป็นแกนวางไม้แป้นเป็นวงซ้อนกันเป็นชั้นๆในระยะห่างพอสมควรไม้นี้วางให้ได้ขนาดตั้งแต่ ใหญ่ กลาง เล็กเรียงขึ้นไป 5 ชั้น จะทำ 3ชั้น 7 ชั้น หรือ 9 ชั้นก็ได้ แต่9 ชั้นใหญ่เกินไปเขาไม่นิยมทำกันนอกจากพิธีนั้นเป็นพิธีพิเศษจริงๆไม่นิยมทำชั้นเป็นจำนวนคู่ชั้นเหล่านี้

ใช้วางอาหารขนม ผลไม้ สำหรับเลี้ยงขวัญบอยอดของบายศรีใหญ่ตั้งขามหรือโถขนาดเล็กโดยมากมักใช้ขามเบญจรงค์หรือขันงามๆประดับด้วย พุ่มดอกไม้ต่อจากนั้นก็เอาบายศรีปากขามไว้บนชั้นยอดของบายศรีใหญ่อีกหนึ่งที่ บายศรีใหญ่นี้ถ้าทำอย่างดีมากจะต้องแกะสลักเป็นรูปตุ๊กตาซึ่งเป็นเครื่องละครที่รู้จักกันแกะสลักเป็นลวดลายงดงามประดับตามชั้นของบายศรีบางแห่งบายศรีใหญ่ใช้ไม้ไผ่สุกผ่าซีก3ซีกพันด้วยผ้าขาวเอาวางรอบข้างบายศรีผูกเป็นสามเปลาะเพื่อไม่ให้โจนเงน แล้วเอาใบตองอ่อน3ยอดประทับปิดซีกไม้ต่อจากนั้นก็เอาผ้าดีมีราคาเช่นผ้าตาดคลุมรอบบายศรีอีกชั้นหนึ่ง เรียกว่าผ้าห่อขวัญ เครื่องประกอบบายศรีใหญ่ มีชั้นปักแวนโลหะสำหรับเวียนเทียนสามใบ ใส่ข้าวสารแล้วเอาแวนเวียนเทียน ปักไว้ชั้นละ5แวนติดเทียนแวนละ3เล่มปักบนเชิง เรียกว่าเทียนชัย บางแห่งมีเล่มเดียวและต้องหาภาชนะใส่น้ำมันหอมสำหรับควักป้ายใส่เทียน ที่แวนพานใส่ใบพลูวางซ้อนกันได้ผูกข้อมือหลายเส้นสำหรับใส่วางลงในพานรองใบพลู มะพร้าวอ่อนปอกเปลือก ฉะปะการองพานมีชั้นสำหรับตักด้วยบางที่อาจมีหัวหมู โต๊ะเงินสำหรับเครื่องอาหารต่างหาก ส่วนมากภาชนะที่ใส่แวนเวียนเทียนนี้มักใช้จำนวนสามคือ แก้วทอง เงิน เรียกว่าบายศรีแก้ว บายศรีทอง บายศรีเงิน

2.2 บายศรีต้น มีไม้ตั้งเป็นหลักแกนกลางปักไว้ตรงกลางแป้นไม้ แผ่นใหญ่ ไม้แป้นนี้ทำเป็นวงกลมหรือเป็นเหลี่ยมก็มีวางตั้งไว้เพื่อมิให้ล้ม และยังเป็นไม้เป็นรูปวงกลมวางเป็นชั้นๆ ชั้นใหญ่อยู่ล่าง ชั้นเล็กอยู่บน เล็กสอดขึ้นไปตามลำดับแป้นไม้วงกลมแผ่นเล็กสุดอยู่ชั้นบน ทำเป็นสามชั้น ห้าชั้น เจ็ดชั้น เก้าชั้น ที่ทำชั้นต่างๆกันช่างทำบายศรีก็ทำตามความประสงค์ของผู้จัดทำใบตอง ที่ทำบายศรี ช่างทำบายศรีก็จับจีบพับ ใบตองให้แหลมเป็นสามเหลี่ยมยาวซ้อนกันห้าแผ่นพับ หรือเจ็ดแผ่นพับ หรือเก้าแผ่นพับ สุดแต่ช่างจะทำให้ทางแหลมหงายขึ้นติดรอบแป้นไม้แผ่นกลม และทางแหลมหงายลงติดรอบแป้นไม้แผ่นกลมเหมือนบัวคว่ำบัวหงาย ทำอย่างนี้เหมือนกันทุกชั้นปลายยอดแหลมของบายศรี ที่หงายขึ้นและหงายลงก็นิยมใช้ดอกพุท หรือดอกมะลิเสียบที่ปลายยอดแหลมทุกยอด หากไม่มีดอกมะลิก็ใช้ดอกบานไม่รู้โรย สีแดงหรือสีชมพูเสียบปลายยอดแหลมแทนดอกมะลิรอบวงกลมของแป้นบายศรีก็จะประดับด้วยดอกไม้ดอกใหญ่เช่น ดอกเบญจมาศ หรือดอกดาวเรือง หรือดอกบัวที่พับกลีบแล้วใช้ดอกกรักหรือดอกมะลิร้อยเป็นพวงอุบะปลายอุบะก็เป็นดอกกุหลาบแดงหรือดอกดาวเรือง หรือดอกจำปี พวงอุบะก็ติดกับปลายยอด บายศรีที่หงายลงและแป้นบายศรีแผ่นกลมชั้นที่อยู่สูงสุดก็จะมีบายศรีปากขามวางไว้ที่ต้นบายศรีก็จะมีไม้ไผ่สามต้นขนาน อยู่สามด้านโดยมีสายสิญจน์พันรอบต้นบายศรีสามเปลาะ ไม้ไผ่สามอันที่ขนานบายศรีนั้น แต่โบราณมักก็นิยมใช้ไม้ไผ่สี่สุกเมื่อหาไม้ไผ่สี่สุกไม่ได้จึงจะใช้ไม้ไผ่ชนิดอื่นๆแทน

บายศรีต้นนิยมใช้ทำขวัญนาคมากขึ้นหรือบางคนก็เรียกทำขวัญนาค ว่าสู่ขวัญนาค หรือเชิญขวัญนาค แต่ส่วนใหญ่ มักเรียกกันว่าทำขวัญนาคบายศรีต้นที่ใช้ในงานทำขวัญนาคส่วนมากใช้บายศรีห้าชั้นและมีเครื่องสังเวย ในทุกช่องชั้นของบายศรีส่วนบายศรีต้นสามชั้น นิยมทำกันในงานขวัญจุกและบายศรีต้นเจ็ดชั้นนิยมใช้ในงานทำขวัญนาคที่เจ้านาคจะบวชนั้นเป็นข้าราชการบายศรีต้นเก้าชั้น นิยมใช้ทำสำหรับทำขวัญนาคที่เป็นลูกหลานเจ้าพระยาหรือผู้มีบรรดาศักดิ์สูงและปัจจุบันนี้ เจ้าพระยาหรือผู้มีบรรดาศักดิ์สูงก็ไม่มีอีกแล้วแต่บายศรีต้นทุกชั้นก็นำมาใช้ในงานขวัญร่างทรงเทพ

ชื่อ นางมะรุม มีท้วม
สถานที่ตั้ง ม.2 ต.ท่าสัก อ.พิชัย จ.อุตรดิตถ์
สาระสำคัญ นางมะรุม มีท้วม เป็นปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้และชำนาญในงานฝีมือ ด้านงานจักสาน ผักตบชวาและเป็นวิทยากรประจำตำบล ท่าสัก ในการให้ความรู้แก่เด็ก เยาวชน และผู้สนใจทั่วไป

งานจักสานจากผักตบชวา

ประวัติความเป็นมา (เรื่องราว, แนวคิด, ต้นกำเนิด ของภูมิปัญญา OTOP) ผักตบชวาเป็นพืชที่ขึ้นอยู่ตามธรรมชาติ ริมน้ำ ลำคลอง หนอง บึง ต่างๆ ในหมู่บ้าน เป็นพืชที่ขยายพันธุ์ได้อย่างรวดเร็ว เป็นปัญหาทำให้เกิดวัชพืชน้ำ เพื่อเป็นการทำลายวัชพืช ประชาชนในหมู่บ้านจึงนำมาประกอบอาหารและนำลำต้นผักตบชวามาตากแดดให้แห้งจักสานเป็นเปลยวน และของใช้ต่างๆ ในครัวเรือน เมื่อปี 2543 กลุ่มแม่บ้านได้รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเต่าไหเหนือ โดยมีนางมะรุม มีท้วม เป็นประธานกลุ่ม มีคณะกรรมการบริหารจัดการกลุ่มจำนวน 5 คน มีสมาชิกจำนวน 15 คน ทำกิจกรรมจักสานผักตบชวา งานประดิษฐ์จากวัสดุที่มีในหมู่บ้าน เป็นรายได้เสริมให้แก่สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน หลังจากว่างงานจากการเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตรแล้ว ปัจจุบันกลุ่มแม่บ้านมีที่ทำการกลุ่มอยู่ที่บ้านเลขที่ 35/3 หมู่ 2 (บ้านเต่าไหเหนือ) ต.ท่าสัก อ.พิชัย จ.อุตรดิตถ์ ได้ดำเนินกิจกรรมของกลุ่มมาเรื่อยๆ ต่อมาปี 2545 จึงได้จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีเงินออมเป็นจำนวน 138,500 บาท เป็นการส่งเสริมการออมให้แก่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านได้อย่างดีเยี่ยม เมื่อปี พ.ศ.2548 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเต่าไหเหนือและชุมชนหมู่บ้านต่างๆ จำนวน 10 หมู่บ้าน จัดทำแผนพัฒนาระดับตำบลเพื่อรองรับงบประมาณ และได้ขอจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนที่สำนักงานเกษตรอำเภอพิชัย เพื่อขอสนับสนุนด้านงบประมาณของกลุ่มอาชีพ โดยเน้นตามแนวทางตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยได้รับความร่วมมือจากผู้นำหมู่บ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล และหน่วยงานราชการต่างๆ เช่น พัฒนาชุมชนอำเภอพิชัย สำนักงานเกษตรอำเภอพิชัย สาธารณสุขอำเภอพิชัย ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนอำเภอพิชัย สหกรณ์จังหวัดอุตรดิตถ์ คณะครูและบุคลากรโรงเรียนในหมู่บ้าน

1. **อัตลักษณ์ (เอกลักษณ์)** จุดเด่นของผลิตภัณฑ์ (สิ่งที่แสดงถึงคุณสมบัติเฉพาะตัวอันเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป/จุดขายของผลิตภัณฑ์)

1.1 ผลิตภัณฑ์จักสานจากผักตบชวาของกลุ่ม มีอยู่ด้วยกันหลายชิ้นงาน เช่น

- สานหุ้มแจกันในแบบลวดลายต่างๆ หลายขนาด หลายรูปทรง

- สานในรูปแบบกระเป๋าลือ กระเป๋าสะพายในแบบลวดลายต่างๆ และมีการดัดแปลงในแบบของงานเดคูพาจ ซึ่งกำลังเป็นที่นิยมอยู่ในตลาดปัจจุบันนี้
- สานในรูปแบบโซฟา โคมไฟหมอนสมุนไพร
- สานในรูปแบบของงานเบ็ดเตล็ด เช่น ตะกร้าใส่ของกระจุกกระจิก โองเล็กดินเผา

สำหรับใส่ปากกาดินสอ กล่องกระดาษทิชชูที่คาดผม กีบติดผม แจกันไม้ไผ่ต่างลวดลาย ด้วยผักตบชวา ฯลฯ

- 1.2 ผลิตภัณฑ์จักสานจากผักตบชวาของกลุ่ม ลูกค้าสามารถสั่งแบบและกำหนดลวดลายเองได้
- 1.3 ผลิตภัณฑ์ทุกชิ้นงานได้ผ่านกระบวนการผลิตที่ได้มาตรฐานและอบเชื้อราป้องกันการขึ้นราได้อย่างดีเยี่ยม
- 1.4 การผลิตชิ้นงานของทางกลุ่ม จะพยายามผลิตสินค้าให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย และมีการดัดแปลงสินค้าให้ทันยุคทันสมัยขึ้นเรื่อยๆ
- 1.5 ผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ที่ผลิตออกมามักจะทำไปขายไปได้เรื่อยๆ เพราะราคาสินค้าไม่สูงมากนัก กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่พอซื้อหาได้ ถือว่าราคาไม่สูงมากนักเมื่อเทียบกับตลาดทั่วไป เนื่องจากทางกลุ่มผลิตเองขายเอง ไม่ได้ตั้งเป้ากำไรต่อชิ้นงานสูงนัก หรือหากผู้ค้าคนกลางมารับไปจำหน่ายต่อก็สามารถต่อรองราคาได้

2. มาตรฐานและรางวัลที่ได้รับ ได้รับรองเครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนกับผลิตภัณฑ์ผักตบชวา มาตรฐานเลขที่ 39/2546 ประเภทขึ้นรูป

2.1 ได้รับการรับรองภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย ประเภทองค์ความรู้ของกลุ่มบุคคลท้องถิ่น สาขาผลิตภัณฑ์จากวัสดุเหลือใช้ จากกรมทรัพย์สินทางปัญญา

2.2 ได้รับประกาศนียบัตร เข้าอบรมหลักสูตร การป้องกันการเกิดเชื้อราในผลิตภัณฑ์ผักตบชวา จากกรมวิทยาศาสตร์บริการได้รับใบประกาศเกียรติคุณ การเข้าร่วมดำเนินโครงการสู่ความเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันจากโรงเรียนดาราทิพยาคม

2.3 ได้รับรองคัดสรรสินค้า OTOP ระดับ 4 ดาว ตามโครงการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย ปี 2547

2.4 ได้รับรองเครื่องหมายมาตรฐาน ผลิตภัณฑ์ชุมชนดอกไม้ประดิษฐ์จากวัสดุแปรรูป มาตรฐาน เลขที่ มผช.25/2546 ประเภทดอกไม้ประดิษฐ์จากกระดาษสา จากอุตสาหกรรม จังหวัดอุดรธานี

2.5 ได้รับรองเครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน สิ่งประดิษฐ์จากไม้ไผ่ มาตรฐานเลขที่ มผช.184/2546 ประเภทที่ใช้เป็นของใช้ทั่วไป ของตกแต่งและของที่ระลึก

2.6 ได้รับรองเครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนกับผลิตภัณฑ์ผักตบชวา มาตรฐานเลขที่ 39/2546 ประเภทขึ้นรูป

2.7 ได้รับเกียรติบัตร ในการเข้าร่วมแสดงสินค้า OTOP ในวันงาน กศน.อำเภอพิชัยจากศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพิชัย

2.8 ได้รับใบประกาศนียบัตร ในการเข้าร่วมโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การย้อมสีผักตบชวาและเส้นใยกล้วยด้วยวัสดุธรรมชาติ จากมหาวิทยาลัยนเรศวร

2.9 ได้รับเกียรติบัตร ในการเข้าร่วมแสดงสินค้า OTOP งานนมัสการหลวงพ่โตและของดีเมืองพิชัย

3. ความสัมพันธ์กับชุมชน (การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อผลิตภัณฑ์ในด้านต่างๆ)

3.1 ถ่ายทอดความรู้การทำผลิตภัณฑ์ผักตบชวาแก่กลุ่มแม่บ้าน นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไปที่สนใจในตำบลท่าสักและตำบลใกล้เคียง

3.2 พาสมาชิกในกลุ่มร่วมจัดเลี้ยงอาหารแก่ผู้สูงอายุในหมู่บ้าน เป็นประจำทุกปี

3.3 พาสมาชิกในกลุ่มร่วมพัฒนาวัด และโรงเรียนเนื่องในงานเทศกาลต่างๆ เป็นประจำทุกปี

3.4 พาสมาชิกในกลุ่มศึกษาดูงานกลุ่มจักสานผักตบชวาที่ต่างจังหวัด เช่น อ่างทอง พระนครศรีอยุธยา สุพรรณบุรี เป็นต้น

3.5 กระจายรายได้ด้วยวิธีการจ้างงานผลิตภัณฑ์เป็นชิ้นงาน ก่อนนำมาประกอบเป็นผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปออกจำหน่าย ให้กับสมาชิกในหมู่บ้านและหมู่บ้านข้างเคียง

กระบวนการผลิต

1. วัตถุดิบและส่วนประกอบ (วัตถุดิบ, ส่วนประกอบหรือส่วนผสม, สูตรการผลิต)

1.1 ผักตบชวาทากแห้ง

1.2 กรรไกร

1.3 โฟม (นำมาตัดเป็นแบบ)

1.4 กระดาษชาร์ท

1.5 กาวลาเท็กซ์

1.6 เทปกาวใส

1.7 กระดาษกาวหนังไก่

1.8 ลวดตามขนาด

1.9 น้ำมันวานิชเคลือบเงา

1.10 สารโซเดียมเบนโซเอท (สารกันเชื้อรา)

1.11 ขวดน้ำสำหรับฉีด

1.12 เข็มเย็บกระสอบ

1.13 เข็มหมุด

1.14 เอ็น

1.15 ซิป

1.16 ผ้าดิบซิปในกระเป่า

1.17 สายหนัง

1.18 สีย้อมไหมประดิษฐ์

1.19 ส่วนประกอบอื่นๆ เช่น แจกกัน ลูกบิดสำหรับตกแต่ง เศษผ้าสำหรับตกแต่ง ฯลฯ

2. ขั้นตอนการผลิต

2.1 คัดเลือกผักตบชวาที่มีความยาว 60-70 ซม. ต้นไม่อ่อน และไม่แก่จนเกินไป ตัดใบและโคนต้นทั้งนำมาล้างให้สะอาดแล้วผ่าครึ่งตามแนวนอน ตากแดดประมาณ 3-4 วัน หรือจนแห้งกรอบ ควรเก็บไว้ในถุง ในที่โปร่งและไม่มีความชื้น

2.2 นำเส้นผักตบชวาแห้งบางส่วนมาย้อมสี ซึ่งวิธีการย้อมสีทำได้โดย ต้มน้ำให้เดือด ตักน้ำ ออกพอประมาณเพื่อนำไปผสมสี การผสมสี สี 1 ซอง ต่อน้ำ 1 ลิตร แล้วผสมน้ำส้มสายชู เกลือ ใส่พอประมาณ การใส่เกลือและน้ำส้มสายชู ใส่เพื่อให้สีไม่ติดมือ คนให้เข้ากัน แล้วเทลงในน้ำเดือดที่เหลือ คนให้ทั่วกันอีกครั้ง จากนั้นนำผักตบชวาที่แห้งใส่ลงไป พลิกกลับไปกลับมาประมาณ 1 นาที แล้วจึงนำก้านผักตบชวาที่ย้อมสีไปล้างน้ำ สะอาดก่อนนำไปตากแดดให้แห้ง

2.3 นำมาถักตามแบบที่ต้องการ นำต้นผักตบชวาที่ตากแห้งและย้อมสีแล้วมาชุบน้ำก่อนจะ เริ่มจักสานตามแบบพิมพ์ ลวดลายที่จักสานมีหลายลาย เช่น ลายเปีย ซึ่งเป็นลายที่ใช้ในผลิตภัณฑ์เกือบทุกรูปแบบ นอกจากนี้ยังมีลายเม็ดข้าว ลายมะยม ลายน้ำไหล ลายสอง ลายดอกแก้ว และลายสับปะรด เป็นต้น เมื่อสานเสร็จ ใต้รูปแล้วจึงนำมาเคลือบเงา หรือทาวานิช

2.4 สำหรับกระเป๋าหลังจากจักสานเรียบร้อยแล้ว จึงนำมาบุภายในด้วยผ้า ใส่ซิป ใส่หู กระเป๋า และทาเคลือบผิวนอกด้วยน้ำมันวานิช แล้วผึ่งแดดให้แห้งประมาณครึ่งวัน ก่อนจะนำมาเก็บไว้ในโรงเรือน เพื่อเตรียมบรรจุลงถุง หรือกล่องส่งให้ลูกค้า หรือนำไปจัดแสดงและจำหน่าย

3.เทคนิค/เคล็ดลับในการผลิต (เทคนิค, เคล็ดลับ, ภูมิปัญญาเฉพาะถิ่นที่ใช้ในการผลิต, การควบคุมคุณภาพ)

3.1 ในการเลือกก้านผักตบชวาเพื่อนำมาตากแห้งต้องเลือกก้านที่ไม่แก่เกินไปเพราะถ้าหาก ก้านแก่เกินไปจะทำให้ได้ก้านสีไม่สวย

3.2 การนำมาสานเป็นผลิตภัณฑ์ต้องใช้ความประณีต ขณะทำการสานต้องพรมน้ำไปด้วย เพื่อไม่ให้ก้านผักตบแห้งกรอบ

3.3 ก่อนนำก้านผักตบชวามาสานได้ทำการอบก้ามะถันเพื่อพอกให้ก้านผักตบสะอาด และ แชน้ำยากันเชื้อรา ซึ่งสามารถป้องกันเชื้อราที่อาจขึ้นได้ในภายหลังไว้อย่างดี เพื่อให้ลูกค้ามั่นใจได้ว่าผลิตภัณฑ์ของ กลุ่มปลอดภัยจากการขึ้นราแน่นอน

3.4 เทคนิคของการผลิตสินค้าแต่ละชิ้นจะมีวิธีการตกแต่งและออกแบบเพื่อดึงดูดลูกค้าให้ หันมาสนใจผลิตภัณฑ์ได้ตลอดเวลา และพยายามนำพาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มให้มุ่งสู่ลูกค้าเป้าหมายทุกเพศทุกวัย ผู้ผลิต ผู้ประกอบการ

4.กลุ่มผู้ผลิต ผู้ประกอบการ (กลุ่มผู้ผลิต, สถานที่ผลิต, ประธานกลุ่มผู้ผลิต, สถานที่ตั้งกลุ่ม ผู้ผลิต พร้อมเส้นทางคมนาคม)

4.1 กลุ่มผู้ผลิตกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรกรเต่าไทรเหนือ

4.2 สถานที่ผลิต บ้านเลขที่ 35/3 หมู่2 (บ้านเต่าไทรเหนือ) ต.ท่าสัก อ.พิชัย จ.อุตรดิตถ์ 53220

4.3 ประธานกลุ่มผู้ผลิต นางมะรุมี มีท้วม เบอร์โทรติดต่อ 086-7665298

4.4 สถานที่ตั้งกลุ่มผู้ผลิต บ้านเลขที่ 35/3 หมู่2 (บ้านเต่าไทรเหนือ) ต.ท่าสัก อ.พิชัย จ. อุตรดิตถ์ 53220

4.5 เส้นทางคมนาคม ใช้เส้นทางหมายเลข 101 สามารถเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนบุคคลได้ ใช้เส้นทางคมนาคมด้วยรถไฟ และรถประจำทาง บขส.

5.แหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ (ช่องทางการจัดจำหน่าย/ตลาด ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ)

- 5.1 ร่วมกับจังหวัดจำหน่ายในงานประจำปี งานกาชาดจังหวัดอุดรดิตถ์
- 5.2 งานเทศกาลกลางสาดหวานและของดีเมืองอุดรดิตถ์
- 5.2 งานนมัสการหลวงพ่โตและของดีเมืองพิชัย
- 5.3 ร่วมกับหน่วยงานของรัฐที่จัดกิจกรรมขึ้น เช่น
 - สำนักงานเกษตรจังหวัดอุดรดิตถ์ อําเภอ
 - สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดอุดรดิตถ์ อําเภอ
 - ศูนย์การศึกษาอนุกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อําเภอพิชัย
 - สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรดิตถ์ อําเภอ
 - กรมการจัดหางาน
 - โครงการจังหวัดเคลื่อนที่ อําเภอเคลื่อนที่
 - งานแสดงสินค้า OTOP ต่างๆ

ด้านที่ 3 ด้านอุตสาหกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานที่ใช้ทุน แรงงาน และเครื่องจักรเป็นองค์ประกอบหลักในการผลิต โดยมีเป้าหมายการผลิตสิ่งของเป็นจำนวนมากเพื่อการค้า และรวมถึงงานด้านบริการ เช่น การทำเครื่องเรือนจากไม้แปรรูป(โต๊ะ/เตียง/ตู้) การแปรรูปสิ่งของต่างๆ เป็นต้น

ชื่อ นายมานพ มีลาภ

สถานที่ตั้ง ม.6 ต.ท่าสัก อ.พิชัย จ.อุตรดิตถ์

สาระสำคัญ นายมานพ มีลาภ เป็นปราชญ์ ชาวบ้านที่มีความรู้และชำนาญในงานฝีมือ ด้านงานช่างไม้ เฟอร์นิเจอร์และเป็นวิทยากรประจำตำบลท่าสัก ในการให้ความรู้แก่เด็ก เยาวชน และผู้สนใจทั่วไป

งานช่างไม้เฟอร์นิเจอร์

ประวัติความเป็นมา ช่างไม้เป็นช่างฝีมือที่ทำงานกับไม้ ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาความหมายที่ชัดเจนของคำได้เปลี่ยนไปและการใช้งานไม้สอดคล้องกันเสมอไป ความแตกต่างระหว่างช่างไม้และช่างไม้ไม่ชัดเจนเสมอไป ในบางกรณีคำว่า "ช่างไม้" หมายถึงคนที่สร้างวัตถุที่เหมาะสมกับการเข้าร่วมมากกว่าเล็บในขณะที่บางครั้งมันหมายถึงช่างไม้ผู้ผลิตงานที่มีรายละเอียดประณีตโดยมีหรือไม่มีเล็บในงานไม้แบบดั้งเดิมของใช้ที่ทำ จากไม้เช่นเฟอร์นิเจอร์ ทรวงอกตู้และกรอบหน้าต่างถูกสร้างขึ้นเพื่อให้หมุดและช่องเสียบเข้าด้วยกันเพื่อสร้างความแน่นหนาและแน่นหนา เทคนิคนี้มีต้นกำเนิดในยุคกลางเมื่อวัตถุที่ทำจากไม้ถูกสร้างขึ้นโดยไม่ต้องใช้ตะปูเหล็กราคาแพง เทคนิคการเชื่อมต่อแบบดั้งเดิมยังคงได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นสัญลักษณ์ของคุณภาพในการตกแต่งบ้าน

นายมานพ มีลาภ เป็นช่างไม้ที่รับทำเฟอร์นิเจอร์ ให้กับชุมชนตำบลท่าสัก และชุมชนใกล้เคียง เช่น โต๊ะ ตู้ เตียง เป็นต้น

ด้านที่ 4 ด้านการแพทย์แผนไทย คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการดูแลและรักษาสุขภาพแบบพื้นบ้าน เช่น การหัตถเวชกรรมไทย(การนวดไทย/การนวดประคบสมุนไพร, การใช้สมุนไพรในการรักษาโรค เป็นต้น

ชื่อ นางวิไลพร มีท้วม
สถานที่ตั้ง ม.2 ต.ท่าสัก อ.พิชัย จ.อุตรดิตถ์

นวดแผนไทย

ประวัติความเป็นมา นางวิไลพร มีท้วม เดิม ประกอบอาชีพค้าขาย และมีความสนใจในการบิบนวด จึงได้ไปศึกษา และเรียนรู้ศาสตร์การนวด ที่วิทยาลัยสิรินธร จังหวัดพิษณุโลก และได้เข้ารับการฝึกอบรมการนวดแผนไทย ที่หน่วยงานโรงพยาบาลลี้แล โรงพยาบาลพิชัย จนถึงปัจจุบัน และเป็นวิทยากรประจำตำบลท่าสัก ในการให้ความรู้แก่เด็ก เยาวชน และผู้สนใจทั่วไป

การนวดไทยเป็นทั้งศาสตร์และศิลปะที่มีมาแต่โบราณ เกิดจากสัญชาตญาณเบื้องต้นของการอยู่รอด เมื่อมีอาการปวดเมื่อยหรือเจ็บป่วยตนเองหรือผู้ที่อยู่ใกล้เคียงมักจะลูบไล้บิบนวดบริเวณดังกล่าว ทำให้อาการปวดเมื่อยลดลง เริ่มแรก ๆ ก็เป็นไปโดยมิได้ตั้งใจ ต่อมาเริ่มสังเกตเห็นผลของการบิบนวดในบางจุด หรือบางวิธีที่ได้ผลจึงเก็บไว้เป็นประสบการณ์ และกลายเป็นความรู้ที่สืบทอดกันต่อ ๆ มา จากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ความรู้ที่ได้จึงสะสมจากลักษณะง่าย ๆ ไปสู่ความสลับซับซ้อน จนสามารถสร้างเป็นทฤษฎีการนวด จึงกลายมาเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่มีบทบาทบำบัดรักษาอาการและโรคบางอย่าง

ด้านที่ 5 ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ การพัฒนา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

ประเพณี หุ่นฟางข้าวของอำเภอพิชัย (จังหวัดอุตรดิตถ์) เป็นส่วนหนึ่งของงานประเพณี ทำบุญกองข้าวเปลือกและหุ่นฟางเมืองพิชัย ซึ่งเป็นประเพณีที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีในช่วงปลายปี ประมาณเดือนธันวาคม ที่บริเวณ พิพิธภัณฑสถานเกิดพระยาพิชัยดาบหัก ตำบลในเมือง อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์

1.ความเป็นมา

1.1 ประเพณีนี้มีจุดเริ่มต้นจากการที่ ชุมชนอำเภอพิชัยมีอาชีพหลักเป็นการเกษตร โดยเฉพาะการปลูกข้าว ซึ่งข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจและแหล่งรายได้หลักของชาวบ้าน จึงเกิดความเชื่อใน การบูชาพระแม่โพสพ ผู้เป็นเทพแห่งข้าวและการเกษตร ตามคติความเชื่อดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาในชุมชน

1.2 การจัดงาน “ทำบุญกองข้าวเปลือก” ซึ่งรวมถึงพิธี ทำขวัญข้าว หรือบูชาพระแม่โพสพ เพื่อขอบคุณของข้าวและขอให้ผลผลิตงอกงามดี ถือเป็น การรำลึกถึงคุณค่าของข้าว ที่หล่อเลี้ยงชีวิตและชุมชนมาตลอดปี

2.หุ่นฟางข้าว

2.1 หุ่นฟางข้าว เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมในงานประเพณีนี้ โดยจะมีการนำ ฟางข้าวซึ่งเป็นวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร มาประดิษฐ์เป็นรูปแบบต่าง ๆ เช่น รูปสัตว์ สิ่งของ หรือสัญลักษณ์ที่เกี่ยวกับท้องถิ่น เพื่อใช้ในการจัดแสดงและประกวดภายในงาน

2.2 การทำหุ่นฟางข้าวไม่เพียงแต่เป็นการ แสดงออกถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นและความคิดสร้างสรรค์ของชาวบ้าน แต่ยังเป็น การส่งเสริมการใช้ทรัพยากรในพื้นที่อย่างคุ้มค่า ลดการเผาทำลายฟางข้าว และช่วยสร้างแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอีกด้วย

3.กิจกรรมสำคัญของงาน

ในงานประเพณียังมีหลายกิจกรรมร่วม เช่น

- 3.1 พิธีทำบุญกองข้าวเปลือก รวมถึงทำขวัญข้าว
- 3.2 การจัดนิทรรศการเกี่ยวกับข้าวและการเกษตร
- 3.3 การประกวดหุ่นฟางข้าวและผลงานจากข้าว
- 3.4 การแสดงด้านศิลปวัฒนธรรมและการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน/OTOP

งานนี้จึงไม่เพียงแต่เป็นประเพณีทางศาสนาและวัฒนธรรมของชุมชนเกษตร แต่ยังเป็น เวทีการรวมพลังของชุมชนในการสืบสานวัฒนธรรมและส่งเสริมเศรษฐกิจในพื้นที่อำเภอพิชัยด้วย

ด้านที่ 6 ด้านศิลปกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะสาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม, ประติมากรรม, นาฏศิลป์, ดนตรี, ทัศนศิลป์, คีตศิลป์, การละเล่นพื้นบ้านและการนันทนาการ เช่น การขับร้องเพลงอีแซว, ลำตัด, ลิเก, หมอลำ, โนรา เป็นต้น

ชื่อ นายวันชัย ศรีจันทร์ตรา
สถานที่ตั้ง ม.4 ต.ท่าสัก อ.พิชัย จ.อุตรดิตถ์
สาระสำคัญ นายวันชัย ศรีจันทร์ตรา เป็นปราชญ์ชาวบ้านที่มีความสามารถด้านดนตรีพื้นบ้าน

ดนตรีไทย

ประวัติความเป็นมา เดิมดนตรีพื้นบ้านจะเล่นเมื่อมี ประเพณี หรือเทศกาล ในหมู่บ้าน เช่น งานแต่งงาน บวช และเทศกาลงานบุญต่างๆ เพื่อสร้างความสนุกสนาน ให้กับชุมชน ต่อมา นายวันชัย ศรีจันทร์ตรา ได้เล็งเห็น ความสำคัญของดนตรีพื้นบ้าน จึงได้รวมกลุ่มคนในชุมชน ที่สามารถเล่นดนตรีพื้นบ้านได้ มาเล่นดนตรีพื้นบ้านตาม งานต่างๆในชุมชน ทำให้เกิดการเรียนรู้ในชุมชนด้านดนตรีพื้นบ้าน จากรุ่นพ่อ มาสู่รุ่นลูก รุ่นหลาน และได้ เผยแพร่ไปร่วมงาน หรือกิจกรรมต่างๆที่ทางหน่วยงานรัฐจัดขึ้น เช่น งานนมัสการหลวงพ่โต งานกีฬาประจำ ตำบล งานประเพณีวันสงกรานต์ เป็นต้น

ด้านที่ 7 ด้านภาษาและวรรณกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการใช้ภาษาทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน เช่น ภาษาโบราณ, ภาษาถิ่น, หนังสือ, ตำรา, ตำหรับอาหาร, งานประชาสัมพันธ์/บทประพันธ์ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง, เรื่องสั้น นวนิยาย นิทาน บทเพลงต่างๆ เป็นต้น ด้านที่ 8 ด้านอื่นๆ คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านความเชื่อ ศาสนา ประเพณี พิธีกรรม อาหารไทย อาหารพื้นบ้าน เป็นต้น

ชื่อ นายปัญญา บุญประภา
สถานที่ตั้ง ม.6 ต.ท่าสัก อ.พิชัย จ.อุตรดิตถ์
สาระสำคัญ นายปัญญา บุญประภา เป็นปราชญ์ชาวบ้านที่มีความสามารถด้านภาษาถิ่นชาสอง ซึ่งในปัจจุบัน ภาษาถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย

ภาษาถิ่นชาสอง

ประวัติความเป็นมา ภาษาถิ่น เป็นภาษาย่อยที่ใช้พูดจากันในท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งเกิดจากการใช้ภาษาเพื่อการสื่อความหมาย ความเข้าใจกันระหว่างผู้คนที่อาศัยอยู่ตามท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งอาจจะแตกต่างไปจากมาตรฐานหรือภาษาที่คนส่วนใหญ่ของแต่ละประเทศใช้กัน และอาจจะแตกต่างจากภาษาในท้องถิ่นอื่นทั้งทางด้านเสียง คำและการใช้คำ ภาษาถิ่น เป็นภาษาที่มีลักษณะเฉพาะ ทั้งถ้อยคำและสำเนียง ภาษาถิ่นจะแสดงถึงเอกลักษณ์ ลักษณะความเป็นอยู่ และวิถีชีวิตของผู้คน ในท้องถิ่นของแต่ละภาค ของประเทศไทย บางทีเรียกว่า ภาษาท้องถิ่น และหากพื้นที่ของผู้ใช้ภาษานั้นกว้างก็จะมีภาษาถิ่นหลากหลาย และมีภษาถิ่นย่อย ๆ ลงไปอีก เช่นภาษาถิ่นใต้ ก็มีภาษาสงขลา ภาษานคร ภาษาตากใบ ภาษาสุราษฎร์ เป็นต้น ภาษาถิ่นทุกภาษาเป็นภาษาที่สำคัญในสังคมไทย เป็นภาษาที่บันทึกเรื่องราว ประสบการณ์ และวัฒนธรรมทุกแขนงของท้องถิ่น เราจึงควรรักษาภาษาถิ่นทุกถิ่นไว้ใช้ให้ถูกต้อง เพื่อเป็นสมบัติมรดกของชาติต่อไป ซึ่งภาษาถิ่นจะเป็นภาษาพูด หรือภาษาท่าทางมากกว่าภาษาเขียน ภาษาถิ่นของไทยจะแบ่งตาม ภูมิศาสตร์หรือท้องถิ่นที่ผู้พูดภาษา นั้นอาศัยอยู่ ในภาค ต่าง ๆ แบ่งได้เป็น 4 ถิ่นใหญ่ ๆ คือ ภาษาถิ่นกลาง ภาษาถิ่นเหนือ ภาษาถิ่นอีสานและภาษาถิ่นใต้

ตัวอย่างคำในภาษาถิ่น

บ่อน ที่อยู่	โตหน้า เห็นมัย	เอามือ เอามัย
เน่านะ ว่าแล้ว	เอ้อ.....เออใช่	เกี้ย หรือจ๊ะ
ก่าย หรือจ๊ะ	โผนเปล ไกวเปล	ถ่าน ถ่าน
ลูกต่อม ช้างน้อย	กะจี้ ตะขบป่า	หนึ่ง.....หนึ่ง
ส่อง.....สอง	สามสาม	สี่ สี่
หึก หก	เจ็ดเจ็ด	ซิบเบ็ดสิบเอ็ด
หมาหมา	นู้หนู	อ๊หนู ลูกสาว
อ๊หนู ... ลูกชาย	หน้าแหน น้อยหน้า	หยุด เที้ยว
นุง นิม เหนียว ไม่กรอบ	ห้วนโลก สวรรคโลก	สี่สี่ต ศรีสี่ขนาลัย

ด้านที่ 8 ด้านอื่นๆ คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านความเชื่อ ศาสนา ประเพณี พิธีกรรม อาหารไทย อาหารพื้นบ้าน เป็นต้น

ชื่อ นายสุบิน ฝ่ายเหื่อ
สถานที่ตั้ง ม.4 ต.ท่าสัก อ.พิชัย จ.อุตรดิตถ์

โหราศาสตร์

ประวัติความเป็นมา วิชาหมอดู จัดว่าเป็นบันไดขั้นต้นของวิชาโหราศาสตร์ ทั้งสองวิชาต่างก็ใช้ดวงดาว นพเคราะห์เป็นเครื่องวินิจฉัย หลักวิชาที่หมอดูใช้ได้แก่ ตำราเลข 7 ตัว โดยอาศัย วัน เดือน ปี และยามเวลาเกิด โดยเทียบเข้ากับหลักการของดาวเคราะห์เป็นมูลฐานในการทำนาย ส่วนวิชาโหราศาสตร์มีการกำหนดท้องฟ้าเป็นจักรราศี โดยแบ่งออกเป็น 12 ราศี แบ่งออกเป็น 27 นักษัตร 36 ดริยางค์ และ 108 นวางค์ นอกจากนั้นยังมีตำรามหาทักษาพยากรณ์ ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญยิ่ง หลักตำราโหรโบราณแทบทุกคัมภีร์ มักจะนำเอาหลักเกณฑ์ในมหาทักษาพยากรณ์ ไประคนกับหลักเกณฑ์ในวิชาโหราศาสตร์ ในวิชาโหราศาสตร์แบ่งจักรราศีออกเป็น 12 ราศี แล้วจัดดาวพระเคราะห์เข้าครองประจำทุกราศี ที่เรียกว่า เกษตร และจัดให้ธาตุทั้งสี่ คือ ไฟ ดิน ลม น้ำ เข้าครองประจำทุกราศี กำหนดให้ดาวพระเคราะห์เกษตรประจำราศี เข้าครองธาตุตามลักษณะธาตุที่ประจำราศีนั้น และทุกราศีก็กำหนดให้เป็นทิศต่าง ๆ ในวิชาหมอดู มีการแบ่งท้องฟ้าออกเป็น ภูมิอัฐจักรพยากรณ์ มีดาวพระเคราะห์ ธาตุ และทิศเข้าครองเหมือนหลักเกณฑ์ในวิชาโหราศาสตร์ นายสุบิน ฝ่ายเหื่อ ได้นำวิชาหมอดู มาใช้ในการดูดวงเพื่อช่วยเหลือ ตรวจสอบดวงชะตา บุคคลในชุมชนและบุคคลทั่วไปที่มีความเชื่อ

